

Berlin–Ljubljana–Tokio

Berlin je riječima mog portugalskog znanca postao predgrađe Tokija. Poput Japanaca i Berlinčani žive u neprestanoj budućnosti. Dogovaranje susreta i s ponajboljim berlinskim prijateljem mora se odvijati cijeli tjedan unaprijed. Vlastito raspoloženje određenog dana uvjetovano je terminskim kalendarom, a ne – kao u mojem slučaju – dnevnom hirovitošću. Berlinčanin obično tri tjedna unaprijed zna kad će biti dobre volje, a kada neće. Izraz je najveće naklonosti koja može snaći došljaka ako netko kratkoročno, primjerice 72 sata prije sastanka, zbog njega izmijeni svoje planove. Izraz je najdubljeg poštovanja i prijateljstva ako se Berlinčanin iz planirane i predvidljive budućnosti pomakne u neizvjesnost improvizacije sadašnjeg trenutka. Mobilni telefoni nisu berlinski izum, no nesumnjivo je da su izmišljeni s mišlju na Berlinčane. Javljanje gdje se tko nalazi, koliko minuta kasni i zašto, korigiranje precizno sastavljenih rasporeda sati, glavni je posao tog – tako kažu – najležernijeg od svih njemačkih gradova. Berlinčane s Japancima povezuje i zen-estetika interijera stanova. Za metar i osamdeset visokog Slovenca naviklog na život u kutijastim stambenim jedinicama, u kojima je zbog štednje energije i sitničarskog mentaliteta ostavljen samo pedalj prostora između stropa i njegove čele, prostrani berlinski stanovi pravo su olakšanje. Ali ono ne traje dugo, uskoro slijedi osjećaj stiješnjenosti što ga izaziva praznina. Mnogo, nepodnošljivo mnogo praznine. Berlinčani su majstori stanovanja u praznom. Da mogu, u svoje bi stanove usred noći zatvorili pustinju, sivu stepsku pustu ili horizont u jutarnjoj maglici na otvorenom moru. Naravno, ne zbog toga što nemaju smisla za unutrašnju dekoraciju, naprotiv. Došljaka naviklog na alpsku načičkanost, u kojoj se ponekad budi čežnja za *Istanbulom*, praznina golemih zidova berlinskih stanova najprije ispunjava osjećajem hladnoće i bezličnosti. No nakon dužeg boravljenja u takvom prostoru otkriva da praznina nije tlačiteljica imaginacije, već da je oslobađa. Smečkasta mrlja na stropu odjednom počinje izgledati kao proročište promjenljivih lica, danas poprima lice vjetra, sutra obličje meduze, prekosutra se sa stropa smješka plavi anđeo, padanje svjetlosti na škripav hrastov pod postane ljepše od najljepšeg perzijskog tepiha, napukline u zidu postanu poruke nevidljivih germanskih božanstava direktno iz *Valhale* ili pak kucanje vratne žile Franza Beckenbauera uoči jedanaesterca. Svaka soba ima drukčiju prazninu i svaka uči stanara

pozornosti za druge vrste detalja, uživljanju i interpretaciji. Ako tradicionalni japanski stanovi rasporedom svih detalja navode na ideju o prolaznosti, na prividno nezanimljivo, na melankoliju i zaborav, onda u gotovo svakom berlinskom stanu u kojem sam bio leži barem jedna hrpa uz krevet, na stroju za pranje rublja, na podu pokraj zahodske školjke, na radnoj plohi u kuhinji ili pod cipelama u hodniku. Ta hrpa odupire se mojoj usporedbi s Japanom, pretvara je u laž. Knjige. Kamo god krenuo u Berlinu, posvuda su znakovi da bijela pivska kobasica nikad neće biti *sushi* i da pšenično pivo nikad neće biti zeleni čaj *sencha*. Knjige podsjećaju na to da Berlinčanin, baš kao i stanovnik Tokija, živi u neprestanoj budućnosti, ali ne da se u njoj poništi, nego da u nju upiše tanak, nadasve elegantan trag sjećanja u nekom berlinskom stanu. Majka toga gotovo neprimjetnog traga jest želja da se bude više od prašine što se nakuplja po njegovim rubovima, posivjeli trag rubova slike skinute sa zida, komadić selotejpa prilijepljen na pločice kupaonice. Sićušni znakovi koji brzini nalažu određeno usporavanje i oko za ono nenametljivo. Brzina kojom se prolazi kroz debele zidove putuje sjenovitom stranom vjetra, teče poput vode između kamenja i vodovodnih cijevi. Za doručka mi je pogled često bježao prema sjenovitom četverokutu iznad police s čašama. Kakva je bila slika, fotografija, novinski isječak što ga je objesio onaj koji je prije mene doručkovao za istim stolom? Kad je zatim opet zazvonio telefon te je nepoznati glas tražio *Herr Shimabukua*, *Shibaa* ili *mister Shimabiukija* or so, u jesenjim večerima počeli su se iz sive replike Maljeviča u mojoj kuhinji buditi obrisi sumo-boraca i junaka japanskih manga-stripova. Kao da je njegovo ime moglo biti metafora veze između Japana i Berlina, *mister Shimabuku* me je mjesec dana kasnije, uoči mog odlaska iz Berlina, neočekivano posjetio. U podrumskim prostorima *Neue Nationalgalerie* ugledao sam video s osobom koja je morala prepoznavati posve druge likove u žutoj mrlji iznad kreveta u mojem berlinskom stanu. Shimabuku se iz obalnoga grada *Akashija* vlakom uputio u nekoliko stotina kilometara udaljeni Tokio da odvede u šetnju hobotnicu koju je tog jutra ulovio lokalni ribar. Za vrijeme vožnje Shiba i hobotnica gledali su udaljene obrise svete gore *Fuji*. Stigavši u Tokio, Shimabuku je na kolicima vukao rashladnu kutiju u kojoj se vozio splet živih krakova spremljen na sigurno, u vrećicu s vodom. Svako malo izvadio bi hobotnicu iz kutije i pokazao joj tokijske četvrti, noćni život grada, upoznao je s prolaznicima, s taksistom i prodavačem riba na tokijskoj tržnici, a potom je s

kovčegom i hobotnicom krenuo na taj dugački put natrag do obale koja ju je naplavila i ondje ju pustio na slobodu. Najljepši prizor filma bio je trenutak kad je Shimabuku upoznao svoju hobotnicu s hobotnicom s tokijske tržnice, prva je ondje bila samo na izletu, dok su drugoj sati bili odbrojani, te je još istoga dana završila na nekom tokijskom tanjuru. Smjesta sam znao slika čijih je krakova što se lijepe za ruke spasitelja koji ih spušta u more morala visjeti u četverokutnoj praznini iznad kuhinjske police za čaše. O njima sam sanjario tako kao što sada, nekoliko mjeseci nakon mog odlaska iz Berlina, može sanjariti netko posve nepoznat posve iste misli, dok zvonjava telefona i neznani glasovi pitaju za *Herr Štegera*, *mister Stigela*, *Stajgera* i slično. Tko zna kamo je otplivala Shimabukuova hobotnica? Kad bih dovoljno dugo ležao u sasvim praznom prostoru, možda bi doplivala kroza zid do mene. Ona, Shimabuku i ja činili bismo pakt sanjača na osi Berlin–Ljubljana–Tokio, savez ljubitelja praznih zidova i neizmjernih mogućnosti za nenametljive, gotovo nevidljive srodnosti.